

Гасяк Мар'яна
студентка спеціальності “Міжнародні відносини”
Національного університету «Львівська політехніка»
m.hasyak@mail.ru

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКА КРИЗА: ВПЛИВ НА МІЛІТАРИЗАЦІЙНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ

В кінці 2013 – на початку 2014 року на теренах нашої держави розпочалися процеси, які фактично поставили під питання міцність мирної системи, будівництво якої почалося більш, ніж пів століття тому – після завершення Другої світової війни. Мирні протести в країні переросли в революцію, котра не лише повалила діючий режим, а й спровокувала цілком неочікувані події – агресію сусідньої держави, анексію нею Криму та зробила наголос на багато інших досі суперечливих питань. Саме тому проблема миру сьогодні як ніколи є актуальна не лише для українського суспільства, яке реально перебуває в зоні існуючої небезпеки та веде з нею боротьбу, але і для всього світового співтовариства, яке так довго намагалося вибудувати і забезпечити мир, оскільки кризова ситуація в одній державі, особливо якщо ця криза – це напад однієї незалежної держави на іншу, не може не вливати на стан миру і стабільності в світі і завжди залишатиметься перешкодою для цього.

Із закінченням Другої світової війни та крахом колоніальної системи значно активізувалися процеси міжнародної інтеграції. Співпраця держав значною мірою акцентувалася на недопущенні агресії, зниженні темпів мілітаризації, зокрема демілітаризації космосу, морського середовища тощо. Та, якщо друга половина ХХ ст. характеризувалася укладенням стратегічно-важливих договорів щодо роззброєння на міжнародному рівні, то перше десятиліття ХХІ ст. супроводжувалось переосмисленням ролі ВПК у багатьох державах, і вилилось у послабленні військових потуг окремих держав, в пер-

шу чергу, європейських. За даними Стокгольмського інституту з дослідження проблем миру у 2012 р. стався поворотний момент: вперше за майже 20 років існування постбіполярного світу, а саме з 1998 р. світові військові витрати зменшилися. Їх загальносвітовий обсяг оцінюється в \$1 756 млрд., що в реальних цінах на 0,4% нижче, ніж у 2011р. Отже, зростання світових показників військових витрат у 2010-2011 рр. уповільнилося, а у 2012 р. – їх кількість почала скорочуватися [6].

В свою чергу Україна, задекларувавши позаблоковість, вже з перших років незалежності активно проводила демілітаризацію (добровільно відмовилася від ядерної зброї), в перші десятиліття незалежності намагалася вести багатовекторну зовнішню політику. У перші роки ХХІ ст. в українських політичних та наукових колах почали з'являтися нові варіанти співпраці на міжнародному рівні, в тому числі розглядалися європейська інтеграція (ЄС) та пострадянська (Митний Союз).

Та вже в перші роки другої декади третього тисячоліття сталися події, які поставили під сумнів можливість демілітаризації світу та надзвичайно актуалізували питання української інтеграції. В 2013 р. в Україні розпочалися протестні рухи революція на підтримку європейської інтеграції, які отримали назву Євромайдану та Революції гідності. Режим Януковича був скинутий на початку 2014 р. і саме в цей період розпочалася агресія однієї з найпотужніших держав – Російської Федерації: був анексований та незаконно приєднаний Крим, а на півдні та сході України розпочалося збройне протистояння між українськими військовими та проросійськими бойовиками, яких активно підтримує Росія. Події в Україні викликали неймовірний резонанс: вся демократична світова спільнота засуджує дії Росії, держави Заходу активно впроваджують економічні санкції для зменшення впливу РФ на розвиток конфлікту в Україні, в період 2014-2015 рр. неодноразово відбувалися переговори конфліктуючих сторін із участю міжнародних посередників, укладались перемир'я, які кожно-

го разу порушувалися. Ситуація в Україні залишається доволі критичною. За подібним сценарієм свого часу розвивалися події у Грузії. Той факт, що ситуація вийшла з-під контролю Грузії та ООН свідчить про актуальність і складність подій. Тут потрібно враховувати і той факт Україна є буферною державою, що знаходиться на межі перетину сфер інтересів Росії з одного боку та ЄС і США – з іншого, а також є реальним коридором між кордонами тепер вже агресора Росії і однієї з найбільших військових потуг сучасного світу – НАТО.

Сьогодні політика зменшення військових озброєнь втрачає актуальність. Зокрема, про підвищення рівня витрат військового бюджету у найближчому майбутньому заявили такі держави: Литва, Латвія, Естонія, Польща, Нідерланди, Норвегія. Процеси мілітаризації активно відбуваються у конфліктуючих сторін. Зокрема, український військовий бюджет зростає в 2015 р. втричі: із 15,1 млрд грн. в 2014 р. – до 40,2 млрд. грн. Російський оборонний бюджет складатиме 81 млрд. дол., що на 20 млрд. дол. більше, ніж у 2014 р. [2]. Схожа тенденція спостерігається із США: на військову сферу планується витратити 584 млрд. дол. у 2015 р. (552 млрд. дол. – 2014 р.) [5].

У зв'язку з подіями на теренах України сякраво вимальовується якісна зміна світових мілітаризаційних процесів. Зокрема, спостерігається: 1) Проведення військових навчань Російської Федерації, особливо в проблемних регіонах - на півдні Росії, в Криму, у Вірменії, а також у Південній Осетії та Абхазії. Окрім постійних позапланових навчань Росія посилює свою військову потугу, особливо на кордонах. 2) Для ефективної протидії російській агресії зміщуються акценти та пріоритети діяльності НАТО. Проводяться заплановані та плануються наступні військові навчання сил НАТО, з їх розміщенням в регіоні Східної Європи – державах Балтії, Польщі. В регіоні Чорного моря активно розміщуються військові судна з Німеччини, Болгарії, Румунії, Італії та Туреччини; 3) В Україні

окрім власне активізації розвитку ВПК та збільшення його фінансування вже можна говорити про тіснішу військову співпрацю з європейськими державами. 17 березня 2015 р. народні депутати України підтримали законопроект № 2346 «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2015 році для участі у багатонаціональних навчаннях». Цей закон схвалює рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2015 р. для участі у п'ятьох великих військових навчальних операціях з участю США («ФіарлесГардіан – 2015», «Сі Бриз – 2015», «СейберГардіан/РепідТрайдент– 2015») та Польщі («Безпечне небо – 2015», «Правопорядок – 2015») [4].

Отже, про процес демілітаризації на глобальному рівні можна говорити після завершення Другої світової війни у 1945 р. Саме у другій половині ХХ ст. держави світу активізувалися у просуванні миру та його правового врегулювання задля недопущення глобальних конфліктів у майбутньому. Незважаючи на потужну договірну базу та активне включення великої кількості держав у такі мирні процеси, варто зазначити, що процес демілітаризації в цей період не можна розглядати однобічно. Адже в час активної діяльності щодо правового врегулювання роззброєння проводилася потужна «гонка озброєнь» антагоністичних лідерів США та СРСР, а також нарощення воєнного потенціалу багатьох інших держав світу. Тому часом миролюбна позиція держав мала декларативний, замаскований характер.

Після краху біполярного світу акценти почали зміщуватися. Прагнення держав розвиватися економічно та бути включеними в світові політичні процеси зумовило їхню поступову відмову від масштабного нарощення воєнних потенціалів. Особливо це стосується найрозвинутіших демократичних держав. Дослідження економістів вказують на те, що на межі перших декад ХХІ ст. військові витрати держав почали зни-

жуватися. Тому в світлі цих процесів, події, які відбуваються в Україні з 2013 р., а саме – військова агресія Росії, анексія Криму, підтримка бойовиків, можуть мати і, скоріш за все вже мають, колосальний вплив на всю світову систему побудови миру. Наявна конфліктна ситуація не може бути вирішена в односторонньому порядку на рівні українсько-російських відносин. Так чи інакше вона зачіпає систему глобальних відносин, адже являє собою конфлікт сфер інтересів Росії та Заходу та становить фактичну загрозу для України як держави. Як прямі учасники конфлікту, так і їх посередники наголошують на важливості його вирішення мирними засобами але це, водночас, не забороняє їм активно працювати над реформуванням оборонного бюджету та збільшувати його фінансування. Тому сьогодні говорити про процеси розбросення у світі дедалі важче. Саме питання європейської інтеграції спровокувало агресора. Саме неучасть України у потужному військовому об'єднанні робить її беззахисною перед цим агресором. Тому саме подальший розвиток подій на території України, поведінка Росії та реакція західних держав вже у найближчому майбутньому покажуть чи бути українсько-російській війні точкою неповернення до демілітаризації світу і як змістяться інтеграційні акценти у побудові нового світового порядку.

Література:

1. Гонка озброєнь в Європі і світі: Початок // UkraineCrisisMediaCenter [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/russian-gonka-vooruzhenie-v-evrope-mire-nach/>
2. Мировая экономика // EREPORT.RU [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ereport.ru/>
3. Пархомчук О. С. Системна еволюція міжнародних відносин і процеси демілітаризації та конверсії: монографія / О. С. Пархомчук. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – 194 с.
4. Проект Закону про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію